

Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

NIVA hovedkontor
Økernveien 94
0579 Oslo
+47 22 18 51 00
Foretaksnr.: 855869942
post@niva.no
www.niva.no

Deres referanse
23/5569

Vår referanse
Journalnummer: 0017/24

Dato
18.01.2024

NIVAs innspill til nye natur- og klimameldinger

NIVA takker for muligheten til å delta i det regionale innspillsmøtet for Østlandet om stortingsmeldinger for klima og naturmangfold og for muligheten til å levere skriftlige innspill i etterkant. NIVA er et nasjonalt forskningsinstitutt og kunnskapsleverandør innen vann og miljø, helt sentrale komponenter i å forstå og løse klima- og naturutfordringene. I det følgende svarer vi på noen av de forhåndsutsendte spørsmålene med tiltak og tema vi mener er spesielt viktige.

1. Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?

Da har vi videreutviklet Regjeringens klimastatus og -plan (Grønn Bok) til også å dekke økosystemer og natur. Dette kobler det økonomiske budsjettforslaget i ulike sektorer til klimagassutslipp, andre klimatiltak, arealbruk og konsekvenser og tiltak for bevaring og styrking av økosystemer. Dette ble muliggjort gjennom om nasjonal og tverrfaglig samling av ledende kunnskapsmiljøer innen klima, økosystemer, arealbruk, økonomi, etc. i utvikling av et kvantitativt, skreddersydd kunnskaps-, statistikk- og modellrammeverk for Grønn Bok. Dette ble også videreutviklet i samarbeid med lokal forvaltning til også å bli et verktøy som brukes på kommunalt nivå. Regjeringen har også internasjonalt vært en pådriver for introduksjon av slike styringsverktøy som synliggjør koblinger mellom økonomisk budsjettering med klimautslipp og arealbruks- og økosystemendringer, som har gitt globale resultater.

Mer effektive og omfattende tiltak for å redusere vannforurensning (inkludert eutrofiering) i ferskvann og nedstrøms kystområder er viktig for å nå klima- og naturmålene. Naturbaserte løsninger og sirkulær økonomi har derfor blitt omfavnet bredere i landbruksområder og avløpsbehandling. Dette er i dag nødvendige tiltak som må utvikles videre for å gjenopprette biodiversitet i ferskvann og marint miljø.

I tillegg har det blitt iverksatt tiltak som effektivt bidrar til å nå både klima- og biodiversitetsmål (dvs. gjøre vannkraftsektoren mer biodiversitetsvennlig). Disse restaureringstiltakene ble fokusert på helhetlig økosystemrestaurering: å gjenopprette den naturlige funksjonen og de naturlige referansesamfunnene til Norges ferskvann, spesielt for unike og prioriterte habitater og arter. Restaurering må, innen kort tid, dekke hele habitater og økosystemfunksjonalitet og ikke bare være på såkalte "flaggskiparter", som for eksempel laks, for at dette skal favne alle utfordringer som de sårbare økosystemene i dag står ovenfor.

2. Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?

Det er nødvendig med et solid forskningsfaglig grunnlag. Det er fortsatt store kunnskapsbehov. Vi må ha kunnskap om systemene, vi må vite hva vi har av økosystemer og hvordan de påvirkes og endres over tid. Norge har internasjonalt ledende forskningsmiljøer innen mange viktige områder av klima og natur. Samfunnets utbytte av forskningen vil kunne bli enda større dersom det fantes mekanismer som gir insentiv til mer samarbeid på tvers av fagfelt, institusjoner og sektorer. Vi foreslår derfor en etablering av en målrettet ordning for anvendt, brukerorientert og integrert klima-, miljø-, og økosystemforskning etter modell fra FME og SFI-ordningene.

Akvatiske økosystemer, både ferskvann og marint, er opplagt viktige elementer i klimasystemet, som naturverdier og for all menneskelig aktivitet. Vi må ha mer kunnskap om disse systemene, fra kartlegging av hvilken akvatiske natur vi har, hvordan systemene virker og påvirkes og ikke minst hvordan de bidrar til løsninger. Det finnes for eksempel viktige kunnskapshull om akvatiske økosystemer og blått karbon som karbonlager, om karbontransporten fra land til kyst og til dyphav. Innsjøer er et viktig men relativt lite forstått i klimaregnskapet.

3. Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?

NIVA vil fremheve betydningen av «vannarealene». Arealbruk knyttes ofte til terrestriske arealer, men det akvatiske miljø, både ferskvann og marint, er svært viktige elementer som ofte blir glemt i arealdebatten. Eksempler som kanskje er kjent, er utbygging i strandsonen med fragmentering av økosystemer og redusert diversitet som resultat og arealbruksendringers påvirkning av bekker, elver og innsjøer.

4. Internasjonalt samarbeid er nødvendig og viktig for å løse klima- og naturkrise. Hvordan kan internasjonalt samarbeid styrkes på klima- og naturområdet i årene fremover?

Vi foreslår å fortsatt og ytterligere styrke forskningssamarbeidet med EU innen klima, natur, miljø og energi. EUs ambisiøse klima og miljøpolitikk og sterke fagmiljøer er en viktig ressurs Norge kan få mer ut av ved å videreutvikle samarbeidet. NIVA leder per i dag 8 og deltar i ytterligere 35 forskningsprosjekter finansiert av EUs forskningsprogrammer. Gjennom disse prosjektene henter vi mye innovasjon og kunnskap til Norge, samtidig som vi bidrar med norsk ekspertise og erfaring til Europa.

Tilsvarende har Norge har mye kompetanse som kan bidra til å gjøre en forskjell internasjonalt utover EU, inkludert viktige bistandssamarbeidsland. Det er derfor viktig å fortsette å styrke klima-, miljø- og natursatsingen i bistanden.

6. Hva trenger kommuner, næringsliv og andre av kunnskap og virkemidler for å ivareta naturen bedre i denne regionen?

Vi trenger gode pilot- og demonstrasjonsprosjekter av restaureringstiltak og -programmer som eksempler på hvordan restaurering av økosystemer på mellomlang til lang sikt også gagnar samfunnet og økonomien. Overvåking av tiltakenes effektivitet med hensyn på ulike miljømessige, sosiale og økonomiske mål er grunnleggende viktig, slik at vi kan identifisere de mest effektive tiltakene. Effektiv overvåking av utvikling i biodiversitet over et spekter av økosystemkomponenter bør være en essensiell del av ethvert restaureringsprogram. Gjennom å involvere kommuner og næringsliv i slike program, sammen med forskningsmiljøene kan spesifikk kunnskap både overføres og løsninger utvikles.

Vi ser også et kunnskapsbehov om hvordan implementere helhetlig og økosystembasert forvaltning, inkludert ferskvann og marine økosystemer, og kunnskap og verktøy for å etablere, tilrettelegge for og bygge flere naturbaserte løsninger.

7. Hvilke andre grep enn vern kan vi ta for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder (jfr mål 3 i naturavtalen)?

Politikk, reguleringer og/eller insentiver som virker mot hverandre, og/eller imot målene i naturavtalen må justeres. Eksempler er innen naturbaserte løsninger og sirkulærøkonomi, der vi i dag har reguleringer som hindrer utvikling, eller insentiver som mangler eller virker mot sin hensikt.

Vi trenger mer proaktiv restaurering av økosystemer, i tillegg til bevaring. Natur må i større grad bli en sentral og naturlig del av løsningene. Naturinkluderende og naturpositiv design og tenkning må bli en del av konseptet i for eksempel utbyggingsprosjekter. Løsninger må være skalerbare, ikke bare i Norge, men globalt. Norge kan være global pilot innen enkelte områder.

Med vennlig hilsen

Thorjørn Larssen

Viseadministrerende direktør
Norsk institutt for vannforskning